

150. obljetnica Tonic-solfa sustava solfeggia

Duro Tomašić, Zagreb

STRUČNI ČLANAK

Prije 150 godina (1842.) John Curwen, engleski glazbeni teoretičar, učitelj i anglikanski pastor (1), tiskao je svoj prvi priručnik Tonic-solfa metode solfeggia pod nazivom *Singing for Schools and Congregations* (a godinu dana kasnije *Grammar of Vocal Music*). U njemu je opisao principe Tonic-solfa metode solfeggia, koje je kasnije potpuno formulirao i metodički razradio u svom djelu *The Standard Course of Lessons and Exercises in the Tonic Sol-fa Method of Teaching Music* (1858. g. je tiskano prvo izdanje). Ovo zadnje djelo (2) doživjelo je u pedesetak godina 8 izdanja. Osmo izdanje tiskano je 1901. g. i u njemu iznosi način ovladavanja intonacije tonova dur i mol ljestvice, te alteracije i modulacije pomoću Tonic-solfa metode, a za uvježbavanje ritma i metra upotrebljava ritamske slogove Galin-Paris-Chevée. U tom djelu dodaje, u okviru svoje metode, u posebnim poglavljima, temelje tehnike pjevanja, glazbene oblike i izražajne elemente u glazbi, te temelje harmonije (uz pomoć solmizacije i slovčane notacije) i – na kraju – način prijelaza iz slovčane notacije u normalnu, suvremenu notaciju te pravila izgovora u engleskom jeziku sa rječnikom glazbenih termina.

John Curwen, anglikanski svećenik, glazbeni teoretičar i pedagog, rođen je u Heckmondwike (Yorkshire) 14. XI. 1816. a umro u Manchesteru 26. V. 1880. Curwenova su djela, poredana kronološkim redom, slijedeća:

- 1842. *Singing for School and Congregations*.
- 1843. *Grammar of Vocal Music*.
- od 1851. tiskao je mjesečnik *Tonic-Solfa Reporter*.
- 1853. utemeljio je društvo *Tonic-Solfa*.
- 1861. *The Standard Course of Lessons, and Exercises on the Tonic Solfa Method*.
- 1861. *How to Observe Harmony*.
- 1864. utemeljio je vlastito poduzeće *Tonic-Solfa Agency*, a od 1900. poduzeće se zove *J. Curwen & Sons, Ltd.* koje je uz ostala izdanja tiskalo i časopis *Musical News & Herald* i drugi časopis *The Sackbut*.
- 1874. *Musical Statics*.
- 1875. *The Teacher's Manual*.
- 1877. *Tonic-Solfa-Primer*.
- 1879. *Musical Theory*.
- 1879. utemeljio je *Tonic-Solfa College*.

Tiskao je i više klasičnih djela (oratorija, simfonija itd.) u slovčanoj Tonic-Solfa notaciji.

J. Curwen se smatra utemeljiteljem Tonic-solfa sustava solfeggia, a idejni začetnik ove metode je *Anna Sarah*

Glover (1786-1867.), engleski glazbeni teoretičar i pedagog (1). Iza prvih Curwenovih djela (*Singing for Schools and Congregations* – 1842. i *Grammar of Vocal Music* – 1843.) tiskala je i S.A. Glover svoj priručnik pod nazivom *Manual of the Norwich Sol-Fa System*, London, 1845.

Iz ove metode razvila se druga metoda solfeggia, kao varijanta Tonic-solfa metode: *Tonika-DO*. Principe metode Tonika-Do postavila je oko g. 1896. Agnes Hundogger, njemačka glazbena pedagoškinja. Pojednostavnila je, za djecu prilično složenu, englesku slovčanu notaciju Tonic-solfa metode, a solmizaciju za alterirane tonove malo modificirala. Od Tonic-solfa sustava je preuzela fonomimiku i sustav ritamskog čitanja (po Galin-Paris-Chevée) (3).

Na temelju Tonic-solfa i Tonika-Do metoda nastale su nove modifikacije metode solfeggia (npr. F. Jöde, J. Bayard-Ward, M. Battke, R. Matz id.), čiji korijeni sežu sve do Guida iz Arezza (cca 1000 g.) (3).

U samom nazivu ovog sustava solfeggia *Tonic-Solfa* nalazi se redosljed ovladavanja tonova dur ljestvice: prvo se uvježbavaju tonovi toničkog trozvuka ("Tonic") Do-Mi-So, zatim tonovi dominantnog trozvuka ("Sol") (So)-Ti-Re i konačno tonovi subdominantnog trozvuka ("fa") Fa-La-(Do). Opravdanje za početak solfeggia uvježbavanjem tonova toničkog trozvuka nalazimo i u prirodnom parcijalnom ili alikvotnom nizu tonova: 4., 5. i 6. ton parcijalnog niza tonova su tonovi Do-Mi-So, koji se nalaze kao dijelovi melodija u mnogim popijevkama i umjetničkim skladbama. Također je i u ovladavanju tonova mol ljestvice isti redosljed: Prvo se uvježbavaju tonovi toničkog trozvuka La-Do-Mi zatim dominantnog trozvuka (Mi)-So-Ti i pri kraju subdominantnog trozvuka Re-Fa-(La), te povišeni VI. stupanj u melodijskoj mol ljestvici: Ba.

Tonic-solfa sustav solfeggia upotrebljava kao pomoćna sredstva ritamske slogove, fonomimiku (za djecu) i slovčanu notaciju, a kasnije i relativnu notaciju, čime je posebno djeci olakšan sustavan i postepen put uvježbavanja i ovladavanja ritma i intonacijskih problema.

Temeljni princip Tonic-solfa sustava solfeggia jest: svladati intonaciju jednog relativnog tonaliteta dura ili mola tj. usvojiti slušni, mentalni dojam pojedinih tonova tonskog roda dura ili mola u odnosu prema tonici, te svakog tona prema svim ostalim tonovima dura ili mola (1,2,4). Ako je učenik ovladao odnosima svih tonova u duru, a iza toga i u molu (pomoću slovčane notacije) primijenit će to znanje na svih 15 prijemeta dura ili mola (ili zapadno-europskih modusa), svladavši uspooredno i postepeno tehniku čitanja nota u raznim tonalitetima i ključevima uz pomoć 7 pozicija relativnog Do-ključa. Ako su uvježbani intonacijski odnosi tonova u jednom duru ili u jednom molu, jednako su i u ostalih 14 dur ili mol prijemeta (5).

I na Institutu za crkvenu glazbu u nastavi solfeggia provodi se jedan od modifikacija Tonic-solfa sustava solfeggia koji je, nažalost, premalo poznat našim glazbenim pedagogima, a koji je ušao u 150. godišnjicu opstojanja. Ovdje bi trebalo istaknuti tri bitne komponente ove modifikacije solfeggia koje bi trebao u potpunosti usvojiti svaki učenik solfeggia:

1. Ovladavanje ritma u određenom metru (jednostavnim i složenim ritamskim oblicima).

2. Ovladavanje intonacijskih odnosa tonova na temelju mentalnog efekta pojedinih tonova i osjećaja njihove funkcije u tonalitetu, uz primjenu solmizacijskih slogova, vježbajući određene intonacijske odnose tonova prvo na način "litanija" a zatim u sklopu vokaliza i melodija.

3. Okretno čitanje nota u svih 7 pozicija Do-ključa (u relativnoj i apsolutnoj notaciji).

Postupnim ovladavanjem i usvajanjem ovih komponenata vokalne glazbe svaki će učenik steći temeljni uvjet za uvježbavanje višeg stupnja voklane glazbe: umjetničkog izvođenja, što je konačna svrha svakog studija glazbene umjetnosti.

Svaki bi učenik glazbe trebao zapamtiti da je za produktivnu i reproduktivnu glazbu potrebno: 1. znanje, 2. umijeće, 3. umjetnost, a to je sve zastupano u Tonic-solfa sustavu učenja glazbe, kojeg bi trebao temeljito upoznati svaki profesor solfeggia, te time i sebi i svojim učenicima i studentima olakšati ovladavanje sigurnog i muzikalnog pjevanja prema notnom i literarnom tekstu.

Idejnim začetnicima i utemeljiteljima ovog, do sada najlakšeg puta glazbenog odgoja, glazbenim pedagogima Ani Sarah Glover i Johnu Curwenu, povodom 150. obljetnice postanka Tonic-solfa sustava solfeggia dugujemo iskrenu zahvalnost. Najbolje ćemo im zahvaliti ako temeljito upoznamo ovaj sustav solfeggia i glazbenog odgoja te ga primijenimo u praksi, kako su to svojevremeno učinili pioniri ovog sustava u Hrvatskoj prof. Zlatko Grgošević i prof. Božo Antonić.

LITERATURA:

1. *Muzička enciklopedija*, I. (A-Goz). J. Leksikografski Zavod, Drugo izdanje, Zagreb, 1971.
2. Curwen, J.: *The Standard Course of Lessons and Exercises in the Tonic-Solfa Method...* Eight Ed. Tonic Sol-fa College of Music, London, 1901.
3. *Muzička enciklopedija*, III. (Or-Ž). J. Leksikografski Zavod, Zagreb, 1977. Drugo izdanje.
4. Ivanović, R.: *Etape modificiranog Tonic-solfa sustava solfeggia*. Diplomski radnja. Institut za crkvenu glazbu, Zagreb, 1992.
5. Grgošević, Z.: *Muzički diktati*, I. Muzička naklada, Zagreb, 1965.
6. Ward, J.: *Musique pour les classes elementaires...* Desclée, Tournai, 1953.
7. Hardy, T.M.: *Mental Effect (Bases for Singing...)*. Curwen & Sons, London, 1937.
8. Hundogger, A.: *Übungsbuch zum Leitfaden der Tonika-Do Lehre*. Siebente Auflage. Tonika-Do Verlag, Belrin-Hannover.

ETNOMUZIKOLOGIJA

O hrvatskim rômarskim bistričkim popijevkama iz Međimurja

Miroslav Vuk, Zagreb

(Nastavak)

Pripomena: Popijevke iza čijih naslova se nalazi križić (+) vodi vižar ili vižarica, a zatim isti tekst i napjev ponavljaju svi prisutni.

ŽALOSNA KRUNICA

Umjereno $\text{♩} = 96-80 (60''-70'')$

Ho-di, du-ša, na Bô-ži pô-t, na Bô-ži
Tam buš du-ša vi-dla ti kaj Jê-zuš
pô-t za Jê-zu - šom, za Jê-zu - šom na
za nas tam tr-pi, za vo-lju na-ših
go - ru, na go - ru vi - so - ku
grê - hov:kr - vá - vi pô-t to - či.

1. Hodi, duša, na Bôži pô-t, na Bôži pô-t za Jêzušom, za Jêzušom na goru, na goru visoku.
Tam buš, duša, vidla ti kaj Jêzuš za nas tam trpi, za volju naših grêhov: krvávi pô-t toči. (10 X)
2. Hodi, duša,
za volju naših grêhov: bičem bičevan bil. (10 X)
3. Hodi, duša,
za volju naših grêhov: trnjem korunjen bil. (10 X)
4. Hodi, duša,
za volju naših grêhov: teški križ nosio. (10 X)
5. Hodi, duša,
za volju naših grêhov: na križu raspet bil. (10 X)

BISTRİČKA

Majko Bô-žja Bistrička mo-li se za nas!
mi smo tvoji pu-tni-ci bla-ss-lovi nas!

(Sve -ta Ma-ri-jo mo-li se za nas!)
(Sveta Bogo - ro-di-ce mo-li se za nas!)